

PREVENTIVNÍ PROGRAM ZÁKLADNÍ ŠKOLY A MATEŘSKÉ ŠKOLY DEŠTNÉ V ORLICKÝCH HORÁCH pro školní rok 2019/2020

Vypracoval: Mgr. Karel Šimek, školní metodik prevence

Popis současného stavu problematiky

a) Stav školy z hlediska patologických jevů, zaměření školy

Základní škola Deštné v Orlických horách se nachází v chráněné krajinné oblasti Orlických hor. Polohou a velikostí (kolem 600 obyvatel) nepatří k nejohroženějším lokalitám vzhledem k výskytu rizikového chování. I zde jsou ale patrné známky rizikového chování mezi mladou populací. Je zde větší tolerance ke kouření, hrubé slovní komunikaci a požívání alkoholických nápojů. Pozitivní stránkou školy je nižší počet žáků a fakt, že se navzájem všichni dobře znají.

Počty žáků: Deštné v O. h. 61 žáků (devět ročníků v šesti třídách); 1. stupeň 27 žáků, 2. stupeň 34 žáků
I. třída – 1., 4. a 5. ročník; II. třída – 2. a 3. ročník; 6. – 9. ročník je samostatný.
Při škole máme také MŠ – 20 dětí

Zřizovatelem školy je obec Deštné v Orlických horách.

Ředitelkou školy je Mgr. Hana Brychtová, výchovnou poradkyní Mgr. Květuše Dostálová.

Ve škole je zaměstnáno 18 pedagogických i nepedagogických pracovníků.

Do školy dojíždějí žáci z přilehlých obcí (Olešnice v Orlických horách, Ošerov, Kounov, Sedloňov, Orlické Záhoří, Uhřínov, Provoz).

b) Stav dětí ve vztahu k rizikovému chování

Průměrný počet žáků ve třídách je devět. Výhodou nižšího počtu žáků je možnost vytvářet silnější pozitivní vazby mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli. Další výhodou je větší prostor pro individuální práci s žáky. Menší počet žáků je také dobrým předpokladem pro snazší odhalení rizikového chování.

Ve škole je několik dětí pocházejících z méně podnětného rodinného prostředí a čtyři žáci z DD. Z rizikového chování se u nás vyskytuje nekázeň, vulgarita, skrytá forma šikany, kouření, zneužívání mobilů, konzumace alkoholu, neschopnost/nechuť využívat volnočasové aktivity nebo nevhodné využívání volného času.

Škola využívá spolupráce s PPP Rychnov nad Kněžnou konkrétně s Mgr. Zdeňkou Ženatovou, se školní psychologkou ze ZŠ Hronov paní Mgr. Petrou Fetersovou a lektorkou Mgr. Helenou Kudelovou.

Informovanost pracovníků školy a plnění PP zajišťuje metodik prevence, kterému v práci pomáhá preventivní tým ve složení: ředitelka školy Mgr. Hana Brychtová, Mgr. Michaela Smrčková a výchovná poradkyně Mgr. Květuše Dostálová.

Cíle programu

K cílům primární prevence patří:

- zvýšení odolnosti dětí vůči projevům rizikového chování,
- systematické působení na žáky a jejich výchova ke zdravému životnímu stylu,
- podpora vlastních aktivit žáků a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností a zdravého sebevědomí,
- vedení žáků ke smysluplnému využívání volného času,
- odstraňování nevhodného chování mezi žáky,
- výchova dětí proti intoleranci, rasismu a xenofobii,
- zapojení celého pedagogického sboru do systému prevence,
- pomoc dětem a rodičům, kteří musí řešit problémy související se sociálně patologickými jevy,
- posilování pozitivních vazeb žáků ke škole
- pomoc dětem ohrožených školním neúspěchem.

a) dlouhodobé

- změnit povědomí širší veřejnosti o škole
- otevřenost školy
- změnit postoj žáků ke škole (být hrdý na svou školu)
- změnit klima ve třídách (posilovat pozitivní vazby mezi žáky navzájem a mezi učitelem a žákem)
- snížení procenta dětí s problémovým chováním
- vedení k toleranci jiných názorů
- neformální třídní schůzky

b) střednědobé

- zlepšit komunikaci s rodiči, zapojit rodiče do aktivit pořádaných školou
- práce s pedagogy (jednota v přístupu k žákům, vzdělávání pedagogů)
- aktivizovat žáky k vytváření příjemného prostředí školy zejména posilováním vazeb učitelů k žákům
- efektivně naplňovat třídnické hodiny
- jednotnost v udělování sankcí
- preventivní aktivity proti šikaně, kyberšikaně, kouření, alkoholu, záškoláctví, rasismu

c) krátkodobé

- vést rodiče k otevřené komunikaci zapojením do školních aktivit
- uspořádání předvánočního vystoupení všech žáků
- intenzivní práce v třídních kolektivech za přítomnosti třídního učitele a ŠMP (v třídnických hodinách)
- udržení funkce schránky důvěry
- snížení agresivního chování mezi žáky
- vedení žáků k efektivnímu využívání volného času
- uvést do praxe supervizní setkání

Vymezení cílové populace

Jednotlivé aktivity primární prevence jsou zaměřeny na všechny žáky 1.- 9. ročníku naší školy, se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího či málo podnětného rodinného prostředí, k dětem s nedostatečným prospěchem a s některými typy specifických vývojových poruch chování.

Metodik prevence poskytuje rady a pomoc v oblasti sociálně patologických jevů všem pedagogickým i nepedagogickým zaměstnancům školy a také rodičům žáků. Do systému jsou zapojeni i rodiče, zvláštní pozornost je věnována rodičům žáků ze tříd, kde se vyskytly negativní jevy jako šikana, výskyt návykových látek, apod.

Navržený způsob realizace, metody a formy jakými budou dílčí aktivity řešeny

- pravidelná setkání preventivního týmu
- individuální konzultace všech učitelů s metodikem prevence
- v rámci třídnických hodin hry na podporu prosociálních vztahů i sebeprosazování (obhajoba vlastního názoru, tolerance názoru druhého)
- skupinová práce ve třídách
- možnost využití schránky důvěry
- sportovní hry (nespecifická prevence)
- projekty: Noc s Andersenem, sportovní aktivity (kroužek), Adventní dílny.
- samostatná práce žáků (výtvarné práce, slohové práce na dané téma, referáty)
- besedy s odborníky (policie, kurátor, lékař, ...)
- doučování žáků ohrožených školním neúspěchem

První stupeň

- realizaci PP ve spolupráci s metodikem prevence zajišťují třídní učitelé
- pro realizaci cílů PP jsou používány různé metody práce, např. skupinová práce, diskuse, výklad učitele, besedy, projektová výuka, sociální hry, využívání prvků dramatické výchovy aj.
- pozornost negativním sociálním jevům se věnuje zejména předmět prvouka, přírodověda, čtení a tělesná výchova
- k probíraným tématům patří: vztahy ve třídě a mezi lidmi obecně, šikana, styk s cizími lidmi a bezpečnost dětí, rasismus, krádeže, vandalismus, kouření a pití alkoholu, ochrana vlastního zdraví a chování k postiženým lidem aj.
- v třídnických hodinách se vyučující zabývají posilováním pozitivních vztahů v dětském kolektivu, spolupráce mezi dětmi, rozvíjení vzájemné tolerance
- v třídnických hodinách žáci společně s vyučujícím stanoví pravidla soužití mezi učiteli a žáky a budou je dodržovat
- výlety, exkurze, sportovní a kulturní akce – posilují prožitkovou formou soudržnost mezi dětmi
- děti se učí vyjadřovat vlastní názor a naslouchat druhým
- učí se jak a s kým trávit volný čas, škola dětem nabízí různé kroužky
- účast v soutěžích
- programy externistů zaměřené na osobnostní a sociální výchovu a sociálně patologické jevy
- možnost využít schránku důvěry, která je ve škole umístěna

Druhý stupeň

- realizaci PP ve spolupráci s metodikem prevence zajišťují třídní učitelé
- podobně jako na prvním stupni využíváme různé metody práce – viz výše
- akce zaměřené na zvyšování právního povědomí – besedy s Policií ČR
- účast v soutěžích různého typu
- exkurze, výlety, kulturní a sportovní akce
- přednášky a besedy věnované zdravému životnímu stylu, sexuální výchově a intoleranci
- bohatá nabídka kroužků a volnočasových aktivit
- programy externích organizací zaměřené na osobnostní a sociální výchovu a sociálně patologické jevy
- možnost využívat školní schránku důvěry a konzultačních hodin výchovné poradkyně a metodika prevence

Pedagogickému sboru je k dispozici:

- poradenství třídním učitelům a ostatním pedagogům i nepedagogickým pracovníkům formou konzultací
- pomoc při diagnostikování žáků a třídy
- pomoc při řešení přestupků žáků a dávání podnětů k možné nápravě
- pomoc při organizování akcí zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů
- koordinace dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- pomoc při náznacích syndromu vyhoření

Rodičům a veřejnosti jsou k dispozici:

- pravidelné informace o chování dětí v rámci konzultačních hodin
- možnost individuálních konzultací o problémech dětí
- informace o sociálně patologických jevech formou letáků a jiné literatury
- v případě zájmu možnost zajištění besedy či semináře s odborníkem na dané rizikové chování

Měření efektivity programu

Měření efektivity programu bude prováděno těmito formami:

- sběrem dat – dotazníky, ankety
- individuálními rozhovory se žáky o jednotlivých akcích a programech, společné rozhovory
- hodnocení jednotlivých aktivit v pedagogickém sboru
- výsledky měření budou uvedeny v hodnotící zprávě, která je součástí výroční zprávy školy

Krizový plán

Krizové plány řešení jednotlivých situací vycházejí z Metodického doporučení MŠMT **Dokument MŠMT č. j. : 21291 / 2010 – 28 a jeho aktualizací z roku 2017.**

Přílohy řešení jsou stažené z portálu MŠMT (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>) a jsou k dispozici u metodika prevence a na školním serveru – sit/dc/sdilena_data/spolecne/prevence.

Rámcový časový harmonogram

Na následujících stránkách má každá třída svůj vlastní plán primární prevence, který se skládá z těchto dílčích položek:

- primární prevence / PP / interní – třídnické hodiny, práce ve třídě
- PP interní – výuka
- PP externí – vstup dalších subjektů
- volnočasové aktivity
- akce školy /AŠ/ interní
- akce školy externí – mimo školu
- včasná intervence

Primární prevence		třída: 1. – 5.			školní rok 2019/2020	
měsíc	PP v době školního vyučování				PP mimo školní vyučování	
září	třídnické hodiny dle potřeby; pondělní „povídací chvíle“	v jednotlivých předmětech témata dle ŠVP, především v předmětech Náš svět, přírodověda, vlastivěda, tělesná výchova	besedy průběžně dle nabídky: Policie ČR, první pomoc, prevence (šikany, drog), kyberšikana, nebezpečí internetu	adaptační kurs pro žáky 6. a 7. třídy (6. - 8. září 2017)	zájmové kroužky začínají v říjnu a končí počátkem června (viz seznam)	setkání s rodiči dle potřeby
říjen						adventní dílny
listopad						sportovní soutěže
prosinec						sportovní aktivity vyplývající z místních možností (lanový)
leden						návštěva divadelních představení
únor						zájmové besedy, přednášky
březen						Vycházky do přírody
duben						noc s Andersenem
květen						(seznam konkrétních aktivit na konci MPP)
červen						

Primární prevence		třída: 6. a 7.			školní rok 2019/2020	
měsíc	PP v době školního vyučování				PP mimo školní vyučování	
září	třídnické hodiny dle potřeby, minimálně jednou měsíčně	v jednotlivých předmětech témata dle ŠVP, především v předmětech Občanská výchova a Výchova ke zdraví	besedy průběžně dle nabídky: Policie ČR, první pomoc, prevence (šikany, drog), problematika pohlavního života, kyberšikana, nebezpečí internetu	adaptační kurs pro žáky 6. a 7. třídy (6. - 8. září 2017)	zájmové kroužky začínají v říjnu a končí počátkem června (viz seznam)	setkání s rodiči dle potřeby
říjen						adventní dílny
listopad						sportovní soutěže
prosinec						sportovní aktivity vyplývající z místních možností
leden						návštěva divadelních představení
únor						zájmové besedy, přednášky
březen						exkurze
duben						noc s Andersenem
květen						(seznam konkrétních aktivit na konci MPP)
červen						

Primární prevence		třída: 8. a 9.			školní rok 2019/2020	
měsíc	PP v době školního vyučování				PP mimo školní vyučování	
září	třídnické hodiny dle potřeby, minimálně jednou měsíčně	v jednotlivých předmětech témata dle ŠVP, především v předmětech Občanská výchova a Výchova ke zdraví	besedy průběžně dle nabídky: Policie ČR, první pomoc, prevence (šikany, drog), problematika pohlavního života, kyberšikana, nebezpečí internetu	beseda o dalším vzdělávání, úřad práce, beseda s rodiči, exkurze do místních podniků	zájmové kroužky začínají v říjnu a končí počátkem června (viz seznam)	setkání s rodiči dle potřeby
říjen						adventní dílny
listopad						sportovní soutěže
prosinec						sportovní aktivity vyplývající z místních možností
leden						návštěva divadelních představení
únor						zájmové besedy, přednášky
březen						exkurze
duben						noc s Andersenem
květen						(seznam konkrétních aktivit na konci MPP)
červen						jak končí odpady

Spolupráce s jinými organizacemi

PPP Rychnov nad Kněžnou – Javornická 1501, RK; tel: 494535 476; mobil 775 235 476;

e-mail: info@ppprychnov.cz

Mgr. Markéta Pražáková – vedoucí m.prazakova@ppprychnov.cz

PhDr. Nora Martinová – psycholog n.martincova@ppprychnov.cz

Mgr. Zdena Ženatová, metodička prevence z.zenatova@ppprychnov.cz

Bc. Bartošová Aneta	sociálně-právní ochrana dětí - kurátor pro děti a mládež, místní	494 629 624
	protidrogový koordinátor, obvod: v rámci celé ORP Dobruška	724 882 544

Milan Šána – sociální pracovník RK, předseda komise sociálně-právní ochrany dětí, tel.: 494 509 403, e-mail: milan.sana@rychnov-city.cz

Kacálková Alena, Policie ČR Rychnov nad Kněžnou, oddělení tisku a prevence, Zborovská 1360, RK; tel: 725 083 407; e-mail: alena.kacalkova@pcr.cz

Mgr. Nad'a Martinová, Úřad práce v RK

Lektor první pomoci – Müllerová Věra, Švermova 279, Doudleby nad Orlicí 517 42; e-mail: veramul@seznam.cz; tel.: 604 252 411

PROSTOR PRO, o.p.s.Hradec Králové - Bc. Gabriela Lepková, DiS., vedoucí nízkoprahových a preventivních programů; tel.: 734 574 710, 495 262 202; e-mail: lepkova@prostorpro.cz

PP byl zpracován na základě těchto dokumentů:

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28)
- metodický materiál „Dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS ve školách a školských zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti a ochrany jejich zdraví. Nastavení systémové metodické podpory a práce s rodinou a školou či školským zařízením“, který je samostatnou přílohou č. 22 dokumentu MŠMT „Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže“ č. j.: 21291/2010-28.
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané
- Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance
- Vyhláška č. 116/2011 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016)

V souladu se školním vzdělávacím programem a minimálním preventivním programem naší školy jsou děti vedeny ve všech předmětech k **odmítání všech projevů intolerance, rasismu, nacionalismu a xenofobie.**

Ve vyhrazené dny a na požádání je umožněna dětem návštěva školní knihovny, po vyučování děti navštěvují **zájmové kroužky**. Škola pro žáky organizuje návštěvy divadelních představení, exkurze, školní výlety, umožňuje jim účast na sportovních soutěžích. Za důležitou považujeme i **činnost školního parlamentu.**

„Šikana ve škole“

V případě, že se šikana ve škole objeví, jsou zainteresovaní rodiče neprodleně informováni o kauze a chování jejich dítěte.

Společné postupy – škola zvládne vyřešit situaci vlastními silami.

Při podezření na šikanování, případně po oznámení žáků či rodičů.

Postup v případě, že jde o počáteční stádia šikanování (1. – 2. stádium)

V našich podmínkách poskytujeme **informace o dění ve škole a chování žáků** prostřednictvím pravidelných třídních schůzek.

Spolupráce s rodiči

Kdykoliv v případě potřeby mohou žáci i jejich zákonní zástupci konzultovat své problémy s výchovnou poradkyní a metodičkou prevence. Usilujeme o vytvoření důvěryhodného poradenského školního centra, v němž jsou žákům poskytovány individuální, skupinové a komunitní služby. Se závažnějšími případy šikany pomáhají s řešením pracovníci PPP Rychnov nad Kněžnou a neziskových organizací zabývajících se prevencí, se kterými spolupracujeme. Seznam těchto zařízení je uveden v bodě 9.

Školní poradenské služby a spolupráce se specializovanými institucemi

Během přestávek je ve všech prostorách, kde se žáci pohybují, zajištěn dozor. Žáků si pochopitelně všímají i ti učitelé, kteří zrovna dozor nekonají. Žákům je také k dispozici **schránka důvěry**, umístěná u ředitelny

Preventivní program by se měl stát přirozenou součástí života dětí v celé škole a ve všech činnostech, které škola pořádá a zodpovídá za ně.

Prevence ve školním životě mimo vyučování

Učitelé se musí vyhnout technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí mezi žáky. Příkladem může být veřejné vyhlášení písemných prací, srovnávání jednotlivých žáků a tříd, ironizování a zesměšňování žáků pro jejich výkon, vzhled. Učitel sám často slouží dětem jako vzor chování, proto se vyvaruje nenaplněných hrozeb, častého křiku. **Nesmí vytvářet stresové prostředí pro učení.**

Užitečné je i zapracování tématu prevence šikanování do vzdělávacího procesu. Nabízejí se různé články v čítankách – **literární výchova**, různá témata v **občanské výchově a dějepise**. Důležitá je i zainteresovanost učitelů **tělesné výchovy**, kde může díky orientaci na fyzický výkon dětí, docházet k počátečním projevům šikany.

Prevence ve výuce

Důležitým krokem v rámci programu je zmapování konkrétní situace na škole. Na začátku školního roku bude anketou provedeno šetření od čtvrté do deváté třídy, ve které děti mohou zpětně hodnotit své vztahy se spolužáky za minulý školní rok. Tady je důležitá práce třídních učitelů, kteří si všímají zejména vyčleněných dětí. Navázat můžeme také na spolupráci s neziskovými organizacemi, které u nás v minulých letech prováděly primární prevenci a vycházet z jejich závěrečných zpráv a hodnocení.

Mapování situace

Za realizaci a evaluaci tohoto programu je zodpovědný ředitel školy. Vypracováním programu byl pověřen ŠMP, který spolupracuje s preventivním týmem, ve kterém, kromě výše zmíněných osob, jsou ještě po jednom zástupci pedagogů z prvního a druhého stupně a výchovná poradkyně. Na realizaci se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci.

Kdo je zodpovědný za realizaci programu, kdo se na něm podílí

Škola má povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování a již probíhající řešit. Každý pedagogický pracovník má vědět, jak rozpoznat šikanu. Pokud má nějaké pochybnosti, je dobré konzultovat případ s výchovnou poradkyní či metodičkou prevence na naší škole. (Znaky šikany jsou popsány v závěru tohoto programu – Příloha 1.) V rámci možností, zejména finančních, budou pedagogové společně i individuálně proškolení a vzděláváni, důležité jsou zejména oblasti práce třídního učitele a skupinových metod práce.

Co je a co není šikanování

Šikanování je jev, který se vyskytuje při společné výchovně vzdělávací činnosti. Často jde o jednání skryté, a proto velmi těžce rozpoznatelné. Cílem tohoto programu je vytvořit ve škole **bezpečnou, respektující a spolupracující komunitu**, do které patří nejen žáci, ale i pedagogové a nepedagogičtí zaměstnanci.

Cíl programu

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA DEŠTNÉ V ORLICKÝCH HORÁCH

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

- **Rozhovor se svědky, s oběti a s agresorem (odděleně) – provedeme zápis**
- **Zajistíme ochranu oběti** – zvýšená pozornost ve škole, zpřísnění dozorů,..
- **Pozor na konfrontování oběti s agresorem! Nikdy takto nepostupujeme**
 - **Konfrontujeme** svá zjištění s ostatními kolegy
 - **Oznámíme** jev výchovné poradkyni, metodičce prevence a vedení školy, **odhadneme stádium** šikanování a **konzultujeme** další postup
 - **Chráníme zdroj informací a obsah sděleného!**
 - **Porovnáme**, co jsme se dozvěděli
- **Informujeme rodiče oběti i agresorů, pozveme je do školy k jednání – ne v jednom dni a ve stejnou dobu!**
- **Zorganizujeme výchovnou komisi** s rodiči agresora – pozveme zákonné zástupce písemně, seznámíme je s problémem a s postojem školy k takovému typu chování, probereme možnost nápravy chování dítěte a možná řešení ze strany zákonných zástupců a školy, domluvíme se na časovém horizontu, během kterého budeme věc monitorovat, a na zpětné kontrole, upozorníme rodiče na důsledky chování dítěte, **zhotovíme zápis!**, v zápise musí být uvedeno, že ZZ souhlasí s navrhovanými řešeními, v případě, že je agresorů víc, jednáme se zákonnými zástupci jednotlivě
- **Zorganizujeme setkání se zákonnými zástupci oběti** – sdělíme jim, co jsme zjistili a jaké jsou závěry šetření, dohodneme se na časovém horizontu pro sledování nápravy situace a na spolupráci při ochraně oběti
- **Práce se třídou** – vysvětlíme třídě, co se stalo, poukážeme na nebezpečí a důsledky šikany, pracujeme na nastavení pravidel chování ve třídě a na tvorbě bezpečného klimatu ve třídě, informujeme o případném potrestání agresorů, třídu neustále sledujeme

- **Výchovná opatření** – doporučíme všem zúčastněným návštěvu specializovaného pracoviště (PPP, SVP, zdravotnická zařízení)
- **Další výchovná opatření** – lze využít celé škály běžných výchovných opatření (od důtky třídního učitele po snížení známky z chování o dva stupně)

Postup v případě, že jde o projev pokročilé šikany (3. – 5. stádium)

– škola požádá o pomoc odborníky zvenku

- **Odhadneme závažnost šikany** (podle závažnosti a četnosti agresivních projevů, podle doby, po kterou šikanování probíhá, podle počtu obětí a agresorů,...)
- **Zajistíme bezpečnost** oběti a informátora
- **Oznámíme** vše vedení školy, výchovné poradkyni a metodičce prevence
- Provedeme **rozhovor s informátory a s obětí** a zdokumentujeme údaje a případné důkazy (např. nemažeme výhrůžné SMS – slouží jako důkazní materiál)
- Pokud šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, **ředitel školy oznámí** tuto skutečnost Policii ČR a orgánu sociálně právní ochrany dítěte (bylo ohroženo bezpečí a zdraví žáka)
- **Informujeme** zákonné zástupce zúčastněných
- **Kontaktujeme externí zařízení**, které nám může poskytnout odborníka na vyšetřování šikany
- **Poskytneme** tomuto odborníkovi dosavadní dostupné informace a zajistíme organizační podmínky vyšetřování
- Dále **pokračujeme** v monitorování ochrany oběti a informátora
- **Zajistíme** jednání **výchovné komise**, která se usnese na dalších výchovných opatřeních – viz první postup
- **Práce se třídou** – viz první postup

Příloha 1

Znaky šikany

Šikanování se vyznačuje: soustavností, jednosměrností (ale může být více obětí), opakováním ataků, stupňovitostí, samoučelností agrese, nepřijemnými útoky, záměrností, nepoměrem sil, bezmocností oběti, v délce tří měsíců.

Formy šikany

Fyzická (fyzické napadání, útoky)

Psychická (slovní, písemné ataky)

Stádia šikany

1. stádium (ostrakismus)

Jedná se o etapu vzniku počátků šikany. Stačí, aby se ve třídě objevily méně oblíbené děti, „obětní beránci“, „černé ovce“, outsideri. Stačí, aby učitel častěji vytýkal žáku některé jeho slabiny, neschopnost, snižoval jeho autoritu, dotýkal se slovně nevhodně jeho osoby. Takové děti se okamžitě dostanou na chvost skupiny a začnou zakoušet první, sice mírné, převážně psychické formy násilí. Jsou to různé legrácky, intriky, pomluvy. Ostatní se s ním nebaví, odstrkují jej, povyšují se nad ním, baví se na jeho účet. Takový žák začíná přijímat roli utlačovaného, odstrkovaného, nedokáže se účinně bránit. Tento první stupeň je velice těžko pozorovatelný. Učitel by měl mít pro tyto projevy vytříbený cit a měl by umět rozlišit skutečný vtip od zlého úmyslu.

2. stádium

Je charakteristické tím, že psychický nátlak přerůstá ve fyzickou agresi, přitvrzuje se manipulace s obětí. Agresor v této etapě vstřebává zážitek jak chutná moc, jaké uspokojení mu přináší to, když bije, týrá, ponižuje. Nereaguje-li v tomto stádiu pozitivní jádro skupiny, třídy, neexistují-li kamarádské vztahy, záporný vztah k násilí, pozitivní morální vlastnosti, pak dochází k prolomení posledních morálních zábran a šikana se rozjíždí ve větším rozsahu.

3. stádium

Rozhodující stadium. Existuje stále možnost vzniku silné pozitivní skupiny, která by oslabil vliv tvořícího se „úderného jádra“. Pokud tato silná pozitivní skupina nezasáhne, pak tažení tyranů přechází do dalších fází. K agresorům se přidávají další jednotlivci. Cílem tohoto „úderného jádra“ budou stále ti nejslabší, ti nejnižší postavení.

4. stádium

Šikana se rozjíždí v plném rozsahu. Působení agresorů je tak silné, že jejich normy přejímá celá skupina. Klást odpor v této fázi se již nedá. I mírní a ukáznění žáci se začínají chovat krutě, aktivně se zúčastňují týrání spolužáka. I oni prožívají pocit uspokojení z ponížení, bolesti a útrap toho druhého, slabšího. Dělají to proto, aby oni sami se nestali tím týraným. Vliv pedagogů na chování takové skupiny – třídy je minimální, případně zprostředkovaný přes „vůdce“, „kinga“.

5. stadium

Zpravidla se na základní škole nestačí vytvořit, je to spíše záležitost věznic, výchovných ústavů, případně středních škol. Jeho charakteristickým znakem je to, že agresori jsou chápáni a uznáváni jako „vůdci“, „kingové“, „otrokáři“, „apod. Oběti jsou vnímány jako „podlidi“, „poddaní“, „nevolníci“, „otroci“. Vůdce tyranů zaujímá vedoucí místo, rozhoduje o všem, co se ve skupině děje. Nejhorší je – jestliže je tímto vůdcem žák s výborným prospěchem, ochotně pomáhající pedagogovi, žák mající podporu třídního učitele, protože „on přece všechno spolehlivě zařídí“. Oběť v tomto stadiu utíká do nemoci, má mnoho absencí, často i neomluvených, vyhýbá se škole a v nejhorším případě končí psychickým zhroucením nebo pokusem o sebevraždu.